

змістом ст. 384 КК України, що передбачає відповідальність за дачу завідомо неправдивих свідчень, наводить приклади з практики застосування даної статті КК і намагається переконати особу в доцільності правдивих показань. Необхідно при цьому роз'яснювати такій категорії допитуваних про обов'язок кожного громадянина чесно ставитися до виконання громадського обов'язку.

На наш погляд правильною є думка, висловлена в юридичній літературі і не одним фахівцем про те, що «виклик на допит у якості свідка, попередження його про відповідальність за відмову або ухилення від показань та завідомо неправдиві показання безумовно психологічно впливають на свідка і цей правомірний вплив санкціоновано законом» [38].

Черговий тактичний прийом психологічного впливу, що, на нашу думку, має бути використаний у подібній ситуації, це повідомлення допитуваному результатів експертизи. Тактика цього прийому полягає в такому. Допитуваному (найчастіше обвинувачуваному) у процесі допиту, у випадку, коли він заперечує свою причетність до даного злочину або окремого його факту, пред'являється висновок експертизи з проханням дати з цього приводу пояснення.

А чому саме експертиз? Чому саме вони виділені в окрему групу доказів? Ми вважаємо, що це доцільно зробити завдяки практично повній незаперечності висновків експертизи та високому рівню наукового авторитету експертних установ, що тлумачать факти дійсності з позиції передових досягнень науки. Даний прийом ефективно застосовується на практиці, що добре видно з матеріалів проведеного нами інтерв'ювання слідчих, а також вивчених кримінальних справ

і прослуханих фонограм допитів. У 68,3 % цей прийом досяг успіху. Безумовно тут може виникнути питання відносно того, що слідчий зобов'язаний знайти обвинувачених з висновками всіх експертиз (це положення передбачається кримінально-процесуальним законом — ст. 197 КПК України). Так, але й до цього слідчий повинен продумати саме тактику пред'явлення висновків експертиз, щоб при застосуванні її прийомів спонукати особу (якщо вона дійсно винна) до зізнання. Один з опитаних нами слідчих розповів, як він при розслідуванні крадіжок з магазинів при огляді одного з місць подій виявив сліди пальців рук на пляшках і касовому апараті, що були експертом вилучені при дослідженні місця злочину. Результати експертизи у подальшому слідчий використовував при допиті затриманого К., який підозрювався у вчиненні цих злочинів. Проведеною дактилоскопічною експертизою було встановлено, що сліди пальців рук на місці крадіжки залишені саме К. Цю обставину і використав у процесі допиту слідчий, коли К. заперечував свою причетність до вчиненого злочину, всіляко запевняючи слідчого, що він не має доказів, які викривають його у вчиненому. Слідчий відповів, що К. помиляється і відразу пред'явив матеріали дактилоскопічної експертизи. Підозрюваний К. на це сказав: «З цього треба було й починати!» і став давати правдиві показання та розповів, де сховав викрадене.

Ситуація, що часто виникає у практичній діяльності слідчих — це відмова від дачі показань. Насамперед, слідчий має встановити, якщо це можливо, мотиви відмови від дачі показань і залежно від цього, вже застосовувати відповідні прийоми психологічного впливу. На наш погляд, найбільш